

Передмова

Мета посібника — допомогти учням та вчителям географії у підготовці до уроків узагальнення у 6 класі загальноосвітніх навчальних закладів.

Посібник укладено відповідно до вимог чинної програми з географії, затвердженої Міністерством освіти і науки України. Він дає змогу здійснювати ефективну перевірку рівня опанування учнями програмового матеріалу.

До кожної теми подано перелік основних вимог до знань, умінь і навичок учнів після вивчення ними відповідної теми — “Основний обсяг знань і вмінь”.

Посібник містить завдання чотирьох рівнів складності (за типологією завдань для зовнішнього оцінювання):

- **Завдання першого рівня складності (початкового)** — це тести і завдання для перевірки знань з географії, що вимагають однозначної відповіді на запитання.
- **Завдання другого рівня складності (середнього)** — це тести і завдання для перевірки знань з географії, що вимагають неоднозначної відповіді на запитання.
- **Завдання третього рівня складності (достатнього)** вимагають глибоких знань з географії, умінь робити зіставлення та деякі висновки.
- **Завдання четвертого рівня складності (високого)** — це комплексні питання, які дають змогу учневі проявити творчі здібності, висловити власні думки, переконливо аргументувати особисту життєву позицію.

Критерії оцінювання:

- I. Початковий — 4 питання (по 0,75 бала). Максимальна кількість балів — 3.
 - II. Середній — 3 питання (по 1 балу). Максимальна кількість балів — 3.
 - III. Достатній — 2 питання (по 1,5 бала). Максимальна кількість балів — 3.
 - IV. Високий — 1 питання (3 бали).
- Усього 12 балів.

Сходи́нки навчальних досягнень

12						
11						
10						
9						
8						
7						
6						
5						
4						
3						
2						
1						
	1	2	3	4	5	6

Оцінка в балах

№ теми

Дата проведення

Рухаючись “сходи́нками навчальних досягнень”, ви, любі друзі, стаєте на шлях пошуку, пізнання, самоствердження.

Бажаємо вам цікавої та щасливої подорожі у чарівний світ географії. Ваші успіхи сприятимуть процвітанню та збагаченню нашої України і тішитимуть учителів та батьків.

Долайте “сходи́нки” і прагніть якомога вищого рівня!

Основний обсяг знань та умінь

Тема 1. Вступ. Розвиток географічних знань про Землю

Учні повинні знати:

- ❑ називати об'єкти вивчення географії, складові географічної науки, основні джерела географічних знань: підручник, географічна карта, енциклопедії, газети, журнали, Інтернет, способи збирання географічної інформації: спостереження, аналіз і порівняння географічних карт, історичних документів, статистичних даних, об'єктів та явищ, учасників подорожей, географічних відкриттів, експедицій різних епох;

Учні повинні вміти:

- ❑ підбирати географічну інформацію з різних джерел, додаткову інформацію про пізнання і дослідження Землі;
- ❑ пояснювати на конкретних прикладах значення географії для життєдіяльності людини,
- ❑ оцінювати значення проведення власних спостережень в природі, роль туризму на сучасному етапі для пізнання Землі кожною людиною;
- ❑ складати за допомогою членів родини перелік джерел географічної інформації, якими користується вдома, за допомогою членів родини короткі повідомлення про власні подорожі та створювати схематичні карти, малюнки і фотовиставки до них;
- ❑ аналізувати карти маршрутів мандрівників та дослідників;
- ❑ порівнювати наслідки подорожей та експедицій в різні епохи.
- ❑ порівнювати наслідки розвитку географів у різні епохи.

Тема 2. Земля на плані та карті

Учні повинні знати:

- ❑ Учні повинні знати: різні способи орієнтування на місцевості, лінії градусної сітки: паралелі, меридіани, екватор, нульовий меридіан, об'єкти місцевості за планом і картою; елементи плану і карти; масштаб карти, напрямки, умовні знаки;

Учні повинні вміти:

- ❑ користуватися умовними знаками плану, карти, різними видами масштабу;
- ❑ читати друковані та електронні карти, плани, їх фрагменти;
- ❑ вимірювати відстані на плані за допомогою масштабу;
- ❑ визначати азимут, масштаб плану і карт, географічні координати окремих об'єктів, населених пунктів, свого населеного пункту;
- ❑ складати елементарний план за допомогою умовних знаків;
- ❑ розв'язувати задачі з різними видами масштабів;
- ❑ порівнювати зображення місцевості на малюнку, глобусі, фото-, аерознімку, космічному знімку, плані, карті;
- ❑ пояснювати відмінності між планом і картою;
- ❑ оцінювати значення плану місцевості і карти для себе і своєї родини; разом з родиною визначає координати міст своєї мрії;

Тема 3. Літосфера

Учні повинні знати:

- ❑ внутрішні шари Землі, склад материкової та океанічної земної кори, суттєві ознаки понять "літосфера", "земна кора", "літосферна плита", "рельєф", "гори", "рівнини", переважаючи форми рельєфу своєї місцевості;

Учні повинні вміти:

- ❑ наводить приклади і показувати на карті сейсмічні пояси, найбільші вулкани, різні у тому числі й унікальні форми рельєфу;
- ❑ визначати за допомогою карти географічне положення гір і рівнин, їх абсолютну і відносну висоту за шкалою висот;
- ❑ позначати на контурній карті основні форми поверхні Землі: сейсмічні пояси, вулкани, гори, хребти в океані, рівнини, плоскогір'я;
- ❑ порівнювати рівнини і гори за висотою, походженням, розміщенням на суходолі та в океанах;
- ❑ пояснювати вплив внутрішніх і зовнішніх процесів на формування материків, океанів та їх рельєфу;
- ❑ аналізувати причини і наслідки руху літосферних плит, роботи води, вітру;
- ❑ висловлювати судження: про необхідність охорони форм рельєфу;
- ❑ оцінювати значення рельєфу в житті та господарській діяльності людини; вплив людини на рельєф.

Тема 4. Атмосфера

Учні повинні знати:

- ❑ називати суттєві ознаки понять “погода”, “клімат”, “хмари”, “хмарність”, “опаді”, “синоптична карта”; ознаки погоди у своїй місцевості, теплові пояси Землі; світові центри спостереження за погодою;

Учні повинні вміти:

- ❑ наводити приклади прогнозів погоди, основних типів клімату;
- ❑ спостерігати і фіксувати зміни елементів погоди: температури повітря, атмосферного тиску, вітру, вологості повітря, хмар, хмарності, опадів;
- ❑ визначати середні температури, тиск атмосфери, швидкість вітру, переважаючи типи погоди у своїй місцевості, зміни температури і атмосферного тиску з висотою;
- ❑ будувати графіки ходу температури за певний період, розу вітрів;
- ❑ добирати адекватні для аналізу атмосферних процесів джерела географічної інформації;
- ❑ користуватися термометром, барометром гігрометром;
- ❑ порівнювати типи погоди у своїй місцевості в різні пори року, погоду своєї місцевості у різні і пори року;
- ❑ аналізувати розподіл температури повітря, атмосферного тиску протягом доби, сезону, року, метром, розподіл температури повітря на Землі за картою;
- ❑ пояснювати причини і наслідки зміни погоди і клімату;
- ❑ розв’язувати задачі на зміни температури повітря та атмосферного тиску.

Тема 5. Гідросфера

Учні повинні знати:

- ❑ називати суттєві ознаки понять “океан”, “море”, “затока”, “протока”, “острів”, “океанічна течія”, “річка”, “озеро”, “болото”, “льодовик”, “багаторічна мерзлота”, “підземні води”;

Учні повинні вміти:

- ❑ наводити приклади морів, заток, проток, островів, річок, озер;
- ❑ визначати особливості розподілу води між Світовим океаном і водами суходолу за відповідною діаграмою; географічне положення водних об’єктів, глибини океанів і морів за шкалою глибин; залежність напрямку і характеру течії річок від рельєфу, видів живлення та режиму від клімату;
- ❑ розрізняти способи зображення вод суходолу на плані місцевості та на карті; озера за походженням, стічні, безстічні озера;
- ❑ знаходити і позначати на контурній карті об’єкти гідросфери: моря, протоки, затоки, острови, півострови, западина, річки, озера;
- ❑ пояснювати причини і наслідки рухів води в Світовому океані; особливості живлення і режиму вод суходолу;
- ❑ порівнювати різні водні об’єкти;
- ❑ оцінювати роль води для життєдіяльності людини, вплив людини на різні частини гідросфери;
- ❑ виявляти з членами родини способи очищення води в домашніх умовах і вплив води на здоров’я людини.

Тема 6. Біосфера та ґрунти. Природні комплекси. Планета людей

Учні повинні знати:

- ❑ називати суттєві ознаки понять “біосфера”, “ґрунти”, “ґрунтовий покрив”, “рослинність”, “тваринний світ”; переважаючи види рослин і тварин своєї місцевості; суттєві ознаки понять “природний комплекс”, “географічна оболонка”, “природна зона”; компоненти природного комплексу; кількість населення Землі та населення України; людські раси.

Учні повинні вміти:

- ❑ порівнювати види рослин і тварин, що поширені в різних широтах; особливості основних природних зон Землі; людські раси за зовнішніми ознаками; густоту населення в різних регіонах земної кулі; оцінює: вплив людини на природу, рівень забруднення навколишнього середовища в результаті здійснення різних видів господарської діяльності;
- ❑ пояснювати особливості поширення ґрунтів і живих організмів на земній кулі за допомогою карт; вплив людини на компоненти біосфери; : на конкретних прикладах наслідки взаємодії літосфери, атмосфери, гідросфери, біосфери;
- ❑ оцінювати значення ґрунтів, рослинності і тваринного світу для життєдіяльності людини, вплив людини на природні комплекси у своїй місцевості; значення знань про природні комплекси для життєдіяльності людини.
- ❑ виявляти разом з членами родини сфери використання ґрунтів, рослинності і тваринного світу у своєї місцевості.

ВІДПОВІДІ ДО УСІХ ЗАВДАНЬ ЗАПИШІТЬ У БЛАНК ВІДПОВІДЕЙ,
ПОДАНИЙ НА ЗВОРОТІ СТОРІНКИ

ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ

Завдання з вибором однієї правильної відповіді.

1. Вкажіть, хто винайшов сонячний годинник та першим накреслив географічну карту з використанням масштабу:
а) Геродот; б) Анаксимандр; в) Платон; г) Піфагор.
2. Вкажіть державу, що носить ім'я першовідкривача Америки:
а) Колумбія; б) Венесуела; в) Монголія. г) Мексика.
3. Вкажіть, хто з дослідників першим досягнув Південного полюса:
а) Фредерік Кук; в) Отто Шмідт;
б) Роберт Скотт; г) Руаль Амундсен.
4. Вкажіть громадянина України, котрий здійснив політ в космос в складі екіпажу американського космічного корабля "Колумбія":
а) Каленик Геренчук; в) Леонід Каденюк;
б) Павло Тутковський; г) Степан Рудницький.

СЕРЕДНІЙ РІВЕНЬ

Завдання з вибором кількох правильних відповідей.

5. Вкажіть, які землепрохідці XVII ст. досягли Далекого Сходу:
а) Іван Москвітін; в) Єрофей Хабаров;
б) Василь Поярков; г) Михайло Лазарев.
6. Вкажіть, на які науки поділяється фізична географія:
а) геоморфологія; в) географія населення;
б) географія транспорту; г) ґрунтознавство.

Закінчіть речення.

7. Період кінця XV — до середини XVII ст. називають

ДОСТАТНІЙ РІВЕНЬ

8. Встановіть відповідність між територією світу та уявною формою нашої планети в давнину:
1) Стародавня Греція; а) Земля — диск, що лежить на спинах слонів;
2) Індія; б) Земля, що має кубічну форму;
3) Японія; в) Земля — півсфера, яка омивається морем;
4) Вавилон. г) Земля — диск, що нагадує щит воїна;
д) Земля — плоский диск, що лежить на трьох китах.
9. Розташуйте послідовно мандрівників, які досліджували нашу планету, починаючи від найдавніших часів:
а) Ератосфен; б) Арістотель; в) Піфагор; г) Птолемей.

ЗМІСТ

Передмова	3
Сходинки навчальних досягнень	4
Основний обсяг знань та умінь учнів.....	5
Тема №1. Вступ. Розвиток географічних зннь про Землю.....	7
Тема №2. Земля на плані та карті	15
Тема №3. Літосфера.....	23
Тема №4. Атмосфера	31
Тема №5. Гідросфера	39
Тема №6. Біосфера та ґрунти. Природні комплекси. Планета людей	47